

**PHÁP LUẬT VỀ HỖ TRỢ DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA:
THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN**

NGUYỄN DUY THANH*

NGUYỄN DUY PHƯƠNG**

Ngày nhận bài: 20/05/2025

Ngày phản biện: 02/06/2025

Ngày đăng bài: 30/06/2025

Tóm tắt:

Trong bối cảnh kinh tế hiện nay, việc hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa đóng vai trò đặc biệt quan trọng đối với sự tăng trưởng kinh tế của Việt Nam. Mặc dù Nhà nước đã ban hành nhiều văn bản pháp luật quy định các hình thức hỗ trợ đa dạng (tài chính, khoa học công nghệ, đổi mới sáng tạo, khởi nghiệp, pháp lý...). Tuy nhiên, vẫn còn tồn tại những thách thức đáng kể trong việc đưa các quy định này vào thực tiễn, đặc biệt là trong việc đảm bảo sự công bằng và hiệu quả tiếp cận cho tất cả các doanh nghiệp nhỏ và vừa. Qua bài viết này tác giả sẽ phân tích những quy định của pháp luật hiện hành chỉ ra những hạn chế, qua đó đưa ra một số giải pháp nhằm hoàn thiện pháp luật về hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa ở Việt Nam hiện nay.

Từ khóa:

Hỗ trợ, doanh nghiệp, nhỏ và vừa

Abstract:

In the current economic climate, supporting small and medium-sized enterprises (SMEs) plays a particularly crucial role in Vietnam's economic growth. Although the State has issued numerous legal documents stipulating various forms of support (financial, scientific and technological, innovation, startup, legal, etc.), significant challenges still exist in putting these regulations into practice. This is especially true in ensuring fair and effective access for all SMEs. Through this article, the author will analyze current legal provisions, highlight their limitations, and subsequently propose several solutions to improve the legal framework for SME support in Vietnam today.

Keywords:

Support, enterprises, small and medium-sized.

* TS., Giảng viên Trường Đại học Luật, Đại học Huế; Email: thanhnd@hul.edu.vn

** PGS.TS., Giảng viên Trường Đại học Luật, Đại học Huế; Email: phuongnd@hul.edu.vn

1. Đặt vấn đề

Doanh nghiệp nhỏ và vừa (DNNVV) được xem là hạt nhân của nền kinh tế trên toàn cầu, đặc biệt tại các quốc gia đang phát triển, nhờ khả năng vượt trội trong tạo việc làm, gia tăng thu nhập và huy động hiệu quả nguồn lực xã hội, từ đó góp phần đáng kể vào việc xóa đói giảm nghèo. Tại Việt Nam, DNNVV cũng là động lực then chốt thúc đẩy tăng trưởng kinh tế - xã hội, với tiềm năng to lớn trong việc tạo ra sự đột phá và đa dạng hóa nền kinh tế nếu được hỗ trợ và khai thác tối ưu. Tuy nhiên, trong bối cảnh Cách mạng công nghiệp 4.0, các DNNVV Việt Nam đang phải đối mặt với nhiều thách thức, đòi hỏi sự đổi mới và thích nghi mạnh mẽ để duy trì tính cạnh tranh và phát triển bền vững.

Nhằm hỗ trợ DNNVV, Nhà nước Việt Nam đã xây dựng một hành lang pháp lý tương đối đầy đủ với nhiều chính sách đồng bộ, quy định rõ nguyên tắc, nội dung, hình thức hỗ trợ cũng như trách nhiệm của các bên liên quan. Mặc dù đã đạt được những kết quả nhất định, hệ thống pháp luật hiện hành vẫn còn tồn tại những hạn chế cần tiếp tục hoàn thiện để đáp ứng tốt hơn yêu cầu thực tiễn và thúc đẩy sự phát triển toàn diện của DNNVV.

2. Pháp luật về hỗ trợ đối doanh nghiệp nhỏ và vừa

Luật Hỗ trợ DNNVV năm 2017 đánh dấu một bước tiến quan trọng trong việc hoàn thiện khuôn khổ pháp lý cho khối doanh nghiệp này tại Việt Nam. Để đưa Luật vào cuộc sống, Nghị định 39/2018/NĐ-CP hướng dẫn Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa đã cụ thể hóa các nội dung hỗ trợ, như cung cấp thông tin, tư vấn, đào tạo nhân lực, hỗ trợ chuyển đổi từ hộ kinh doanh, thúc đẩy khởi nghiệp sáng tạo và khuyến khích tham gia chuỗi giá trị, nhằm tạo ra môi trường thuận lợi hơn cho sự phát triển của DNNVV.

Tuy nhiên, qua thực tiễn thực hiện, nghị định này cũng bộc lộ nhiều hạn chế. Do đó, Chính phủ đã thay thế bằng Nghị định 80/2021/NĐ-CP hướng dẫn Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa. Nghị định 80/2021/NĐ-CP không chỉ điều chỉnh tiêu chí phân loại DNNVV mà còn quy định cụ thể hơn các hình thức hỗ trợ và xác định rõ trách nhiệm của các cơ quan, nhằm xây dựng môi trường kinh doanh thuận lợi, đồng bộ và minh bạch hơn cho DNNVV¹.

¹ Điều 1 Nghị định 80/2021/NĐ-CP hướng dẫn Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa

Ngoài ra, trong quá trình triển khai Luật Hỗ trợ DNNVV ngày từ khi Luật có hiệu lực thi hành Chính phủ và các bộ ngành đã ban hành nhiều văn bản pháp lý nhằm cụ thể hóa chính sách hỗ trợ DNNVV trên các lĩnh vực khác nhau như:

Thứ nhất, về hỗ trợ tiếp cận tín dụng và thành lập quỹ bảo lãnh tín dụng doanh nghiệp nhỏ và vừa

Để cụ thể hóa công tác hỗ trợ DNNVV, Chính phủ đã ban hành Nghị định 34/2018/NĐ-CP quy định chi tiết việc thành lập và vận hành Quỹ Bảo lãnh tín dụng, qua đó tạo điều kiện thuận lợi cho doanh nghiệp tiếp cận vốn vay từ các tổ chức tín dụng và quỹ tài chính nhà nước. Tiếp đó, Nghị định 38/2018/NĐ-CP quy định việc thành lập và vận hành Quỹ Bảo lãnh tín dụng nhằm hỗ trợ DNNV, tập trung vào việc đầu tư cho DNNVV khởi nghiệp sáng tạo, bao gồm quy định về thành lập, quản lý quỹ đầu tư và sử dụng ngân sách địa phương để hỗ trợ. Gần đây nhất, Nghị định 45/2024/NĐ-CP đã sửa đổi, bổ sung một số Điều của Nghị định 39/2019/NĐ-CP ngày 10/05/2019 của Chính phủ về tổ chức và hoạt động của Quỹ Phát triển DNNVV, củng cố công cụ quan trọng này trong việc hỗ trợ doanh nghiệp tiếp cận nguồn vốn.

Trên cơ sở đó, Quỹ đã ban hành Quyết định 07/QĐ-HĐTV (2019) về cho vay gián tiếp thông qua ngân hàng thương mại và Quyết định 08/QĐ-HĐTV (2019) quy định lãi suất ưu đãi (4,16%/năm cho vay ngắn hạn; 6,0%/năm cho trung và dài hạn)².

Đại dịch COVID-19 năm 2020 đã tác động nghiêm trọng đến các DNNVV, đẩy nhiều doanh nghiệp vào nguy cơ ngừng hoạt động hoặc giải thể. Để ứng phó, Chính phủ đã kịp thời triển khai hàng loạt chính sách hỗ trợ. Cụ thể, Chỉ thị 11/CT-TTg ngày 04/3/2020 của Thủ tướng Chính phủ yêu cầu Ngân hàng Nhà nước chỉ đạo các tổ chức tín dụng hỗ trợ doanh nghiệp bằng cách cơ cấu lại thời hạn trả nợ, miễn giảm lãi vay, giữ nguyên nhóm nợ và cung cấp gói tín dụng khoảng 250.000 tỷ đồng.

Thứ hai, hỗ trợ thông tin, tư vấn và pháp lý

Để hỗ trợ pháp lý cho DNNVV, Nghị định 55/2019/NĐ-CP về hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp nhỏ và vừa của Chính phủ đã quy định rõ nội dung và trách nhiệm của các cơ quan. Từ đó, các bộ, ngành đã cụ thể hóa chính sách này thông qua nhiều văn bản hướng dẫn. Các Bộ ngành cũng đã ban hành những văn bản hướng dẫn chi tiết. Điển hình, Bộ Công Thương đã ban hành Quyết định 842/QĐ-BCT ngày 16 tháng 3 năm 2020, quy

² Chính phủ (2019), *Nghị định số 55/2019/NĐ-CP, ngày 24/6/2019 về hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp nhỏ và vừa*.

định về việc công nhận và xây dựng mạng lưới tư vấn viên hỗ trợ DNNVV trong ngành. Về khía cạnh tài chính, Bộ Tài chính với Thông tư 52/2023/TT-BTC ngày 08 tháng 8 năm 2023 đã hướng dẫn cơ chế sử dụng kinh phí ngân sách nhà nước chi thường xuyên để hỗ trợ DNNVV, theo đúng tinh thần Nghị định số 80/2021/NĐ-CP của Chính phủ. Thông tư đã hướng dẫn cơ chế sử dụng ngân sách nhà nước để chi trả chi phí tư vấn. Ngoài ra, các bộ, ngành khác như Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội cũng tích cực tham gia triển khai mạng lưới tư vấn viên, góp phần nâng cao hiệu quả hỗ trợ pháp lý và tư vấn cho DNNVV.

Thứ ba, về hỗ trợ phát triển nguồn nhân lực

Theo Điều 15 Luật Hỗ trợ DNNVV năm 2017, các DNNVV được hưởng chính sách miễn, giảm chi phí khi tham gia các khóa đào tạo do ngân sách nhà nước hỗ trợ, bao gồm khởi sự kinh doanh, quản trị doanh nghiệp và đào tạo nghề. Luật cũng khuyến khích Nhà nước tổ chức các chương trình đào tạo trực tuyến, trên phương tiện thông tin đại chúng, và hỗ trợ đào tạo trực tiếp tại các DNNVV hoạt động trong lĩnh vực sản xuất, chế biến.

Để cụ thể hóa những quy định này, Nghị định 80/2021/NĐ-CP đã hướng dẫn chi tiết các nội dung hỗ trợ. Tiếp đó, Bộ Kế hoạch và Đầu tư đã ban hành Thông tư 05/2019/TT-BKHĐT ngày 29/3/2019, hướng dẫn hỗ trợ phát triển nguồn nhân lực cho DNNVV. Thông tư này sau đó đã được thay thế bởi Thông tư 06/2022/TT-BKHĐT ngày 10/5/2022, tiếp tục cụ thể hóa các nội dung hỗ trợ nguồn nhân lực theo tinh thần của Nghị định 80/2021/NĐ-CP.

Thứ tư, về hỗ trợ thuế, kế toán

DNNVV được hưởng lợi từ các chính sách ưu đãi thuế, bao gồm việc áp dụng mức thuế suất thuế thu nhập doanh nghiệp thấp hơn so với các doanh nghiệp thông thường trong một thời hạn nhất định.

Để hỗ trợ doanh nghiệp vượt qua khó khăn, đặc biệt trong bối cảnh dịch bệnh, Chính phủ đã ban hành Nghị định 41/2020/NĐ-CP ngày 08/4/2020 về gia hạn thời hạn nộp thuế và tiền thuê đất. Nghị định này quy định gia hạn 5 tháng đối với việc nộp thuế giá trị gia tăng, thuế thu nhập doanh nghiệp và tiền thuê đất. Tiếp theo đó, Tổng cục Thuế cũng đã có Công văn 897/TCT-QLN ngày 03/3/2020 hướng dẫn cụ thể về việc gia hạn nộp thuế và miễn tiền chậm nộp cho các doanh nghiệp chịu ảnh hưởng.

Bên cạnh đó, nhằm tạo điều kiện thuận lợi về quản lý tài chính, Bộ Tài chính đã ban hành Thông tư 133/2016/TT-BTC ngày 26/8/2016 hướng dẫn chế độ kế toán áp dụng cho DNNVV, quy định rõ nguyên tắc ghi sổ và lập báo cáo tài chính. Đặc biệt, để phù hợp với

đặc thù của doanh nghiệp nhỏ hơn nữa, Thông tư 132/2018/TT-BTC ngày 28/12/2018 về hướng dẫn chế độ kế toán riêng cho doanh nghiệp siêu nhỏ. Các quy định này giúp DNNVV và doanh nghiệp siêu nhỏ thực hiện nghĩa vụ thuế một cách rõ ràng và hiệu quả hơn.

Những chính sách này đã góp phần quan trọng trong việc hỗ trợ doanh nghiệp duy trì hoạt động, giảm áp lực tài chính và từng bước phục hồi sau khủng hoảng.

Thứ năm, về đổi mới sáng tạo

Ngoài ra, nhằm thúc đẩy đổi mới sáng tạo cho DNNVV, các Bộ ngành đã ban hành nhiều văn bản quan trọng. Bộ Kế hoạch và Đầu tư đã ban hành Thông tư 09/2019/TT-BKHĐT ngày 29 tháng 7 năm 2019, sửa đổi các quy định về chế độ báo cáo định kỳ và hệ thống thông tin báo cáo thuộc phạm vi quản lý của Bộ.

Về hỗ trợ cơ sở vật chất và hệ sinh thái, Bộ Khoa học và Công nghệ đã ban hành Thông tư 07/2020/TT-BKHCN ngày 11 tháng 12 năm 2020. Thông tư này hướng dẫn chi tiết việc thành lập và vận hành các cơ sở ươm tạo doanh nghiệp, cơ sở kỹ thuật hỗ trợ DNNVV, và các khu làm việc chung hỗ trợ khởi nghiệp sáng tạo.

Gần đây hơn, Thông tư 06/2022/TT-BKHĐT ngày 10 tháng 5 năm 2022 của Bộ Kế hoạch và Đầu tư tiếp tục hướng dẫn cụ thể một số điều của Nghị định số 80/2021/NĐ-CP, góp phần hoàn thiện khung pháp lý cho việc hỗ trợ DNNVV

3. Đánh giá pháp luật về hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa ở Việt Nam hiện nay

3.1. Ưu điểm của pháp luật hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa

Thứ nhất, pháp luật Việt Nam về hỗ trợ DNNVV trong giai đoạn hiện nay đã có những bước tiến đáng kể.

Đầu tiên, hệ thống pháp luật đã cụ thể hóa đầy đủ tiêu chí xác định DNNVV. Để đảm bảo sự phù hợp trong chính sách hỗ trợ, Luật Hỗ trợ DNNVV năm 2017 cùng với Nghị định 80/2021/NĐ-CP đã thiết lập một hệ thống phân loại DNNVV. Hệ thống này dựa trên ngành nghề kinh doanh (nông-lâm-ngư nghiệp; công nghiệp-xây dựng; thương mại-dịch vụ) và được cụ thể hóa bằng ba chỉ tiêu định lượng chính: số lao động bình quân năm, tổng nguồn vốn và doanh thu hàng năm. Điều này tạo cơ sở thống nhất để áp dụng các chính sách hỗ trợ phù hợp.

Việc bổ sung tiêu chí tổng doanh thu là một điểm tiến bộ, giúp xác định quy mô doanh nghiệp linh hoạt và phù hợp hơn với thực tiễn, đồng thời tiệm cận với thông lệ quốc tế. Sự điều chỉnh này, đặc biệt trong bối cảnh chuyển đổi số và Cách mạng công nghiệp 4.0, thể hiện tính linh hoạt của pháp luật.

Đáng chú ý, việc giảm giới hạn số lao động trong tiêu chí phân loại doanh nghiệp nhỏ và vừa ở các lĩnh vực nông-lâm-ngư nghiệp và công nghiệp-xây dựng (từ 200 xuống 100 người cho doanh nghiệp nhỏ; từ 300 xuống 200 người cho doanh nghiệp vừa) phản ánh xu hướng giảm phụ thuộc vào lao động trực tiếp nhờ ứng dụng công nghệ cao.

Thứ hai, các quy định pháp luật hỗ trợ DNNVV đã trở nên cụ thể và khả thi hơn

Song song với Luật, Chính phủ đã ban hành nhiều văn bản để chi tiết hóa các quy định về tiếp cận tín dụng, hỗ trợ khởi nghiệp sáng tạo và cơ chế hoạt động của Quỹ Phát triển DNNVV. Trong đó, Nghị định 80/2021/NĐ-CP là văn bản tiêu biểu, đã cụ thể hóa một cách toàn diện các lĩnh vực hỗ trợ như: thông tin, tư vấn, pháp lý; phát triển nguồn nhân lực; chuyển đổi hộ kinh doanh; khởi nghiệp sáng tạo; và tham gia cụm liên kết ngành, chuỗi giá trị. Nghị định 80/2021/NĐ-CP cũng đã sửa đổi nhiều quy định của Nghị định 39/2018/NĐ-CP trước đây, đảm bảo tính khả thi. Đồng thời, một số quy định lần đầu được đưa vào Luật DNNVV năm 2017 và Nghị định 80/2021/NĐ-CP, bao gồm:

Sự rõ ràng và chi tiết hơn trong hoạt động hỗ trợ tư vấn cho DNNVV. Cụ thể, Nghị định 80/2021/NĐ-CP quy định đầy đủ về quy trình, hồ sơ, điều kiện, và mức hỗ trợ dành cho DNNVV, đồng thời thiết lập tiêu chuẩn cụ thể cho các tư vấn viên trong mạng lưới.

Điều này thể hiện một bước tiến lớn so với Nghị định 39/2018/NĐ-CP, văn bản trước đó chỉ dừng lại ở việc đề cập chung chung về mạng lưới tư vấn viên và cách thức tiếp cận, chưa đi sâu vào chi tiết triển khai.

Nghị định 80/2021/NĐ-CP đã cụ thể hóa các chính sách hỗ trợ DNNVV với ba điểm nổi bật:

Làm rõ các hoạt động hỗ trợ đào tạo về khởi sự kinh doanh, quản trị doanh nghiệp, và đào tạo nghề cho lao động trong các DNNVV. Điều này giúp nâng cao năng lực nội tại và khả năng cạnh tranh của doanh nghiệp.

Các DNNVV chuyển đổi từ hộ kinh doanh sẽ nhận được sự hỗ trợ toàn diện. Điều này bao gồm tư vấn và hướng dẫn về các thủ tục hành chính như thành lập, đăng ký doanh nghiệp, công bố thông tin, thẩm định/cấp phép kinh doanh lần đầu, miễn giảm lệ phí môn bài, cũng như tư vấn về thủ tục thuế và chế độ kế toán. Mục tiêu là giúp quá trình chuyển đổi diễn ra thuận lợi và hiệu quả.

Nghị định cũng quy định cụ thể hơn về các phương thức hỗ trợ DNNVV khởi nghiệp sáng tạo với nhiều lựa chọn linh hoạt. Các phương thức này có thể bao gồm việc hỗ trợ cơ sở vật chất, kết nối mạng lưới, hỗ trợ tài chính ban đầu, hoặc các hình thức

khác phù hợp với đặc thù của doanh nghiệp khởi nghiệp đổi mới sáng tạo, giúp họ vượt qua giai đoạn đầu khó khăn và phát triển bền vững.

Thứ ba, pháp luật hiện hành đã cụ thể hóa tương đối toàn diện các hình thức hỗ trợ đối với DNNVV, nâng cao tính minh bạch và khả thi trong triển khai.

Luật Hỗ trợ DNNVV năm 2017, cùng với các văn bản hướng dẫn chi tiết là Nghị định 80/2021/NĐ-CP, đã thiết lập một khuôn khổ pháp lý toàn diện, xác định rõ các nội dung hỗ trợ trọng tâm dành cho DNNVV, như:

Tạo điều kiện thuận lợi để DNNVV tiếp cận các nguồn vốn vay; Nâng cao năng lực và kỹ năng cho người lao động và quản lý; Hỗ trợ giải quyết các vấn đề pháp lý, đảm bảo tuân thủ quy định; Thúc đẩy ứng dụng công nghệ, cải tiến sản phẩm, quy trình; Hỗ trợ các hộ kinh doanh cá thể chuyển đổi thành doanh nghiệp, hoạt động chuyên nghiệp hơn; Giúp DNNVV kết nối, nâng cao vị thế trong chuỗi sản xuất và cung ứng.

Những quy định này thể hiện cam kết của Nhà nước trong việc tạo môi trường thuận lợi, giúp DNNVV phát triển bền vững và đóng góp hiệu quả vào nền kinh tế.

Đáng chú ý, Nghị định 80/2021/NĐ-CP đã kế thừa và cụ thể hóa các quy định trước đây, đồng thời khắc phục những hạn chế về hỗ trợ tư vấn. Lần đầu tiên, mạng lưới tư vấn viên được thiết lập như một cơ chế hỗ trợ chính thức, với quy định rõ ràng về quy trình tiếp cận, hồ sơ, điều kiện hỗ trợ và tiêu chuẩn tham gia.

Bên cạnh các chính sách khác, việc hỗ trợ phát triển nguồn nhân lực DNNVV cũng đã được hoàn thiện. Các chương trình hỗ trợ bao gồm đào tạo khởi sự kinh doanh, quản trị doanh nghiệp, và đặc biệt là hỗ trợ đào tạo nghề cho người lao động, giúp nâng cao năng lực và chuyên môn cho đội ngũ nhân sự của DNNVV.

Đối với các DNNVV chuyển đổi từ hộ kinh doanh, pháp luật hiện hành đã quy định nhiều hình thức hỗ trợ thiết thực. Các doanh nghiệp này sẽ nhận được sự hỗ trợ toàn diện từ tư vấn và hướng dẫn thủ tục thành lập, hỗ trợ đăng ký kinh doanh và công bố thông tin. Ngoài ra, họ còn được hỗ trợ chi phí cấp phép kinh doanh ban đầu, miễn lệ phí môn bài, cùng với sự hỗ trợ về thủ tục hành chính thuế và chế độ kế toán. Những hỗ trợ này nhằm tạo điều kiện thuận lợi nhất cho quá trình chuyển đổi, giúp các hộ kinh doanh phát triển thành doanh nghiệp bền vững.

Đặc biệt, pháp luật cũng đã quy định đa dạng các phương thức hỗ trợ linh hoạt cho doanh nghiệp khởi nghiệp sáng tạo, giúp họ dễ dàng tiếp cận nguồn lực và phát triển. Các doanh nghiệp này được tạo điều kiện tiếp cận các nguồn lực như khu làm việc chung, cơ sở ươm tạo, tổ chức hỗ trợ khởi nghiệp và quỹ đầu tư khởi nghiệp sáng tạo. Họ còn có cơ hội được vinh danh bằng các giải thưởng quốc gia, quốc tế, và được cấp

văn bằng bảo hộ sở hữu trí tuệ, chứng nhận doanh nghiệp khoa học công nghệ, doanh nghiệp công nghệ cao, qua đó nâng cao lợi thế cạnh tranh và uy tín.

Đối với DNNVV tham gia cụm liên kết ngành và chuỗi giá trị, pháp luật cũng có nhiều hình thức hỗ trợ thiết thực như: đào tạo nâng cao trình độ kỹ thuật – công nghệ, hỗ trợ xây dựng liên kết sản xuất – kinh doanh, tư vấn tiêu chuẩn chất lượng, phát triển thương hiệu và mở rộng thị trường. Những quy định này thúc đẩy sự hợp tác, nâng cao năng lực cạnh tranh và hiệu quả sản xuất kinh doanh cho DNNVV.

Pháp luật cũng dành sự quan tâm đặc biệt đến các DNNVV tham gia cụm liên kết ngành và chuỗi giá trị bằng nhiều hình thức hỗ trợ thiết thực, như: Đào tạo nâng cao trình độ kỹ thuật – công nghệ, giúp DNNVV tiếp cận và làm chủ các công nghệ mới, cải thiện quy trình sản xuất; Hỗ trợ xây dựng liên kết sản xuất – kinh doanh tạo điều kiện cho các doanh nghiệp hợp tác, chia sẻ nguồn lực và kinh nghiệm; Tư vấn tiêu chuẩn chất lượng, hỗ trợ DNNVV đáp ứng các tiêu chuẩn sản phẩm và dịch vụ, nâng cao uy tín; Phát triển thương hiệu, hỗ trợ xây dựng và quảng bá thương hiệu, tăng cường khả năng nhận diện trên thị trường; Mở rộng thị trường, hỗ trợ tìm kiếm cơ hội và tiếp cận các thị trường mới, cả trong và ngoài nước.

Những quy định này không chỉ thúc đẩy sự hợp tác giữa các DNNVV mà còn góp phần nâng cao năng lực cạnh tranh và hiệu quả sản xuất kinh doanh của họ trong bối cảnh hội nhập kinh tế.

Thứ tư, Nghị định 80/2021/NĐ-CP đã tiếp nối và phát triển từ Nghị định 39/2018/NĐ-CP bằng cách quy định cụ thể trách nhiệm của các bộ, cơ quan ngang bộ, và cơ quan thuộc Chính phủ. Điều này nhằm đảm bảo việc tổ chức triển khai các chính sách hỗ trợ DNNVV diễn ra một cách rõ ràng và hiệu quả. Việc phân công trách nhiệm này góp phần nâng cao tính chủ động và phối hợp giữa các cơ quan nhà nước trong công tác hỗ trợ DNNVV. Việc phân công rõ ràng vai trò của từng đơn vị liên quan không chỉ tăng cường tính minh bạch, mà còn là cơ sở quan trọng để đảm bảo tính đồng bộ và hiệu lực trong quá trình thực thi chính sách.

Tóm lại, so với giai đoạn trước khi Luật Hỗ trợ DNNVV năm 2017 được ban hành, hệ thống pháp luật hiện nay đã có những bước tiến đáng kể cả về nội dung lẫn hình thức. Từ việc xác định tiêu chí, điều kiện, phương thức hỗ trợ đến phân loại đối tượng thụ hưởng, các quy định đã trở nên chi tiết, rõ ràng và có tính khả thi cao hơn. Mỗi nội dung hỗ trợ được thiết kế sát với nhu cầu thực tiễn của DNNVV, đồng thời tạo cơ sở để đánh giá trách nhiệm và hiệu quả thực hiện của các cơ quan chức năng.

Khung pháp lý hiện hành đã phần nào khắc phục được các tồn tại trước đây như: thiếu quy định cụ thể, thiếu phân loại đối tượng hỗ trợ phù hợp, tính khả thi và hiệu quả thấp trong thực tiễn triển khai. Đây là nền tảng quan trọng để nâng cao hiệu quả của chính sách hỗ trợ DNNVV trong bối cảnh hội nhập và cạnh tranh ngày càng gia tăng.

3.2. Những hạn chế của pháp luật về hỗ trợ doanh nghiệp vừa và nhỏ ở Việt Nam

Bên cạnh những ưu điểm, pháp luật hỗ trợ DNNVV cũng bộc lộ một số nội dung hạn chế cần phải nghiên cứu, hoàn thiện, cụ thể:

Thứ nhất, một số nội dung của Luật Hỗ trợ DNNVV năm 2017 còn mang tính chung chung

Mặc dù Luật Hỗ trợ DNNVV và các văn bản hướng dẫn đã bước đầu quy định về hỗ trợ công nghệ, cơ sở ươm tạo, cơ sở kỹ thuật và khu làm việc chung³, song nội dung còn thiếu cụ thể, gây khó khăn trong triển khai thực tế. Việc thiếu vắng hướng dẫn chi tiết về cơ chế tài chính, đặc biệt là quy định hỗ trợ từ nguồn ngân sách nhà nước cho hoạt động khởi nghiệp, đang là một trở ngại lớn. Điều này khiến các quỹ khởi nghiệp có nguồn gốc ngân sách gặp khó khăn nghiêm trọng trong việc vận hành hiệu quả. Nếu không có cơ chế rõ ràng, nguồn vốn quan trọng này gần như không thể được triển khai, ảnh hưởng trực tiếp đến sự phát triển của hệ sinh thái khởi nghiệp. Ngoài ra, một thách thức đáng kể hiện nay là hệ thống pháp luật Việt Nam vẫn chưa có khung pháp lý riêng biệt và đầy đủ cho hoạt động của các tổ chức tài chính chuyên biệt hỗ trợ khởi nghiệp, đặc biệt là quỹ đầu tư mạo hiểm. Sự thiếu vắng này có thể gây khó khăn trong việc thu hút và vận hành hiệu quả các quỹ này, vốn đóng vai trò then chốt trong việc cung cấp nguồn vốn cho các doanh nghiệp khởi nghiệp đổi mới sáng tạo có rủi ro cao nhưng tiềm năng tăng trưởng lớn. Đây là những chủ thể đóng vai trò quan trọng trong hệ sinh thái khởi nghiệp, đặc biệt trong bối cảnh nhu cầu vốn rủi ro cao ngày càng lớn nhưng chưa được pháp luật điều chỉnh đầy đủ và kịp thời.

Thứ hai, một số quy định của Luật Hỗ trợ DNNVV vẫn chưa được cụ thể hóa trong các văn bản dưới luật, dẫn đến khó khăn trong quá trình thực hiện.

Cụ thể, khoản 2 Điều 15 của Luật quy định Nhà nước tổ chức các chương trình đào tạo trên phương tiện thông tin đại chúng cho DNNVV, song Nghị định 80/2021/NĐ-CP vẫn chưa có quy định cụ thể về nội dung này, khiến việc phát triển và duy trì chương trình đào tạo trực tuyến cho DNNVV còn thiếu cơ sở pháp lý rõ ràng.

Ngoài ra, một số nội dung hỗ trợ quan trọng như: cơ chế vận hành Quỹ Phát triển DNNVV, cơ chế tài chính hỗ trợ dịch vụ tư vấn, hay chính sách miễn, giảm thuế thu nhập

³ Điều 12 Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa năm 2017

cho DNNVV cũng chưa được quy định rõ ràng, đặc biệt là vấn đề mức thuế suất ưu đãi cụ thể, hay các quy định liên quan đến tiền sử dụng đất cho DNNVV.

Sự thiếu vắng các hướng dẫn chi tiết trong những lĩnh vực này đã và đang làm giảm tính khả thi và hiệu quả của chính sách hỗ trợ, gây khó khăn cho cơ quan thực thi và hạn chế khả năng tiếp cận chính sách của doanh nghiệp.

Thứ ba, một số quy định hỗ trợ DNNVV chưa đủ hấp dẫn để khuyến khích DNNVV tham gia khởi nghiệp sáng tạo, tham gia cụm liên kết ngành, chuỗi giá trị.

Mặc dù Nghị định 80/2021/NĐ-CP đã có những cải thiện về mức hỗ trợ, nhưng mức hỗ trợ tối đa chỉ 30% giá trị hợp đồng tư vấn, không quá 150 triệu đồng/năm/doanh nghiệp vừa (hoặc 200 triệu đồng/năm đối với doanh nghiệp vừa do phụ nữ làm chủ, sử dụng lao động nữ, hoặc là doanh nghiệp xã hội⁴), vẫn thấp hơn rất nhiều so với chi phí thực tế trên thị trường. Điều này khiến DNNVV không thấy hấp dẫn và e ngại về quy trình, thủ tục quá phức tạp, trong khi mức hỗ trợ không đủ khuyến khích họ tiếp cận các dịch vụ này. Hơn nữa, việc hỗ trợ khởi nghiệp từ ngân sách nhà nước vẫn chưa có hướng dẫn cụ thể, khiến các quỹ hỗ trợ khởi nghiệp với nguồn ngân sách gần như không thể triển khai.

Hỗ trợ khởi nghiệp tại Việt Nam đang đối mặt với những thách thức đáng kể. Việc thiếu hướng dẫn cụ thể về cơ chế hỗ trợ từ ngân sách nhà nước đã gây khó khăn lớn, khiến các quỹ hỗ trợ khởi nghiệp có nguồn gốc từ ngân sách gần như không thể triển khai hiệu quả. Điều này cản trở dòng vốn quan trọng đến các dự án tiềm năng.

Đặc biệt, trong các chính sách dành cho DNNVV khởi nghiệp sáng tạo và doanh nghiệp tham gia cụm liên kết ngành, chuỗi giá trị, các quy định về hỗ trợ lãi suất và định mức hỗ trợ vẫn còn thiếu rõ ràng. Sự mơ hồ này gây khó khăn cho cả doanh nghiệp trong việc tiếp cận và thụ hưởng, cũng như các cơ quan quản lý trong việc thực thi chính sách một cách nhất quán và minh bạch. Khoản 1, khoản 2 Điều 27 Nghị định 80/2021/NĐ-CP quy định mức hỗ trợ lãi suất 2%/năm, tuy nhiên, các địa phương gặp khó khăn trong việc xác định mức hỗ trợ cụ thể và không đủ cơ sở để thuyết minh ngân sách, dẫn đến việc không thể triển khai chính sách này một cách hiệu quả.

Thứ tư, khó khăn tiếp cận vốn từ ngân hàng

Mặc dù khung pháp luật về hỗ trợ tài chính cho DNNVV đã được ban hành, trên thực tế, việc tiếp cận vốn ngân hàng vẫn còn nhiều rào cản. Các yêu cầu về thủ tục thường phức tạp, tiêu tốn đáng kể thời gian, công sức và chi phí, thậm chí vượt quá khả năng của

⁴ Điểm c, khoản 2 Điều 13 Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa năm 2017

nhiều DNNVV. Điển hình là yêu cầu về phương án sản xuất kinh doanh khả thi, trong khi đây lại là một điểm yếu cố hữu của nhiều doanh nghiệp thuộc khối này.

Bên cạnh đó, thủ tục hành chính tại Việt Nam vẫn còn phức tạp và gây phiền hà cho doanh nghiệp trong suốt quá trình hoạt động. Các lĩnh vực như thủ tục đất đai, giải phóng mặt bằng, bảo hiểm xã hội, và đăng ký kinh doanh/đầu tư thường đòi hỏi quy trình rườm rà, gây tốn kém và cản trở sự phát triển của DNNVV⁵. Một khảo sát gần đây cho thấy 72,46% doanh nghiệp gặp vướng mắc trong các thủ tục liên quan đến quyền sử dụng đất. Thực trạng này đang tạo ra cản trở đáng kể đối với sự tồn tại và phát triển của doanh nghiệp, do trực tiếp ảnh hưởng đến vấn đề mặt bằng sản xuất, kinh doanh và khả năng tiếp cận nguồn vốn vay từ ngân hàng⁶.

4. Một số giải pháp hoàn thiện pháp luật hỗ trợ đối với doanh nghiệp vừa và nhỏ

4.1. Giải pháp hỗ trợ tiếp cận tín dụng và thành lập quỹ bảo lãnh tín dụng doanh nghiệp nhỏ và vừa

Doanh nghiệp DNVVN đóng vai trò quan trọng trong nền kinh tế, tạo việc làm và đóng góp lớn vào GDP nhưng gặp khó khăn trong tiếp cận vốn do quy mô nhỏ, tài sản thế chấp hạn chế và thông tin tài chính kém minh bạch. Điều này cản trở đầu tư, mở rộng sản xuất và nâng cao năng lực cạnh tranh.

Để giải quyết, cần đồng bộ các giải pháp: ưu đãi lãi suất, đa dạng sản phẩm tín dụng phù hợp với DNVVN; cải cách thủ tục vay vốn đơn giản, nhanh gọn; tăng cường kết nối giữa ngân hàng và doanh nghiệp qua các diễn đàn giao lưu.

Về Quỹ bảo lãnh tín dụng DNNVV, cần hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả hoạt động bằng cách: tăng nguồn vốn, khuyến khích sự tham gia của tổ chức tài chính và doanh nghiệp lớn; hoàn thiện cơ chế trích lập dự phòng rủi ro; nói lỏng điều kiện bảo lãnh phù hợp với đặc thù DNNVV, đặc biệt doanh nghiệp khởi nghiệp và công nghệ cao; quy định rõ trách nhiệm các bên; thúc đẩy hợp tác ba bên Quỹ – TCTD – DNNVV; ban hành quy định khuyến khích TCTD phối hợp tích cực.

Ngoài ra, nâng cao năng lực cán bộ Quỹ qua đào tạo chuyên sâu, ứng dụng công nghệ thông tin để minh bạch và hiệu quả; tăng cường truyền thông, tư vấn cho DNNVV; thiết lập giám sát độc lập và đánh giá định kỳ để điều chỉnh chính sách kịp thời. Các

⁵ Bùi Bảo Tuấn (2020), *Hỗ trợ của Nhà nước đối với DNNVV ở Việt Nam*, Tạp chí Tài chính, truy cập tại <https://tapchitaichinh.vn/tai-chinh-kinh-doanh/ho-tro-cua-nha-nuoc-doi-voi-doanh-nghiep-nho-va-vua-o-viet-nam-318069.html>, truy cập ngày 15/5/2025.

⁶ Mai Thị Lua (2020), *Giải pháp hỗ trợ doanh nghiệp vừa và nhỏ phát triển – Thực trạng ở Việt Nam và kinh nghiệm của một số nước*, Tạp chí Công Thương, truy cập tại <https://www.tapchicongthuong.vn/bai-viet/giai-phap-ho-tro-doanh-nghiep-vua-va-nho-phat-trien-thuc-trang-o-viet-nam-va-kinh-nghiem-cua-mot-so-nuoc-71597.htm>, truy cập ngày 17/5/2025.

giải pháp này giúp Quỹ bảo lãnh tín dụng hoạt động hiệu quả, hỗ trợ vốn cho DNNVV và góp phần phát triển kinh tế bền vững.

4.2. Giải pháp hoàn thiện pháp luật hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa khởi nghiệp sáng tạo

Hỗ trợ DNNVV khởi nghiệp sáng tạo là ưu tiên trong chính sách kinh tế của Việt Nam. Mặc dù Chính phủ đã nỗ lực xây dựng khung pháp lý, hệ thống hiện hành vẫn còn hạn chế về tính khả thi và hiệu quả. Để DNNVV thực sự hưởng lợi, cần tiếp tục hoàn thiện các cơ chế hỗ trợ cụ thể, phù hợp với đặc thù của nhóm doanh nghiệp này.

Để tối ưu hóa hiệu quả hỗ trợ DNNVV, cần bổ sung các quy định chi tiết về nội dung hỗ trợ DNNVV khởi nghiệp sáng tạo và các doanh nghiệp tham gia cụm liên kết ngành, chuỗi giá trị. Mặc dù đã được đề cập trong Luật Hỗ trợ DNNVV, những lĩnh vực quan trọng này hiện vẫn chưa được cụ thể hóa đầy đủ trong các nghị định hướng dẫn. Việc làm rõ các quy định này sẽ giúp DNNVV dễ dàng tiếp cận và thụ hưởng chính sách hơn, đồng thời tạo điều kiện thuận lợi để phát huy tối đa tiềm năng trong đổi mới và hội nhập.. Các nội dung cần bổ sung bao gồm: Hỗ trợ phát triển, ứng dụng và chuyển giao công nghệ; Hỗ trợ thu hút đầu tư và kết nối mạng lưới khởi nghiệp; Hỗ trợ đào tạo huấn luyện chuyên sâu ở nước ngoài; Hỗ trợ nâng cấp kỹ thuật.

Đồng thời, cần điều chỉnh quy định hỗ trợ về hợp đồng tư vấn theo hướng tăng tỷ lệ và giá trị hỗ trợ để tiệm cận với giá trị thực tế trên thị trường. Để nâng cao hiệu quả hỗ trợ DNNVV, đặc biệt là khởi nghiệp sáng tạo và các DNNVV tham gia cụm liên kết ngành, chuỗi giá trị, cần có các quy định rõ ràng hơn về cơ chế cấp bù chênh lệch lãi suất. Cụ thể, cần ban hành hướng dẫn chi tiết về điều kiện được cấp bù, phạm vi, nguyên tắc và quy trình cấp bù lãi suất cho các ngân hàng thương mại khi cho vay đối với các đối tượng DNNVV này. Điều này sẽ giúp các doanh nghiệp dễ dàng tiếp cận nguồn vốn ưu đãi hơn.

Bên cạnh nguồn ngân sách nhà nước, Chính phủ cũng cần tập trung hoàn thiện hành lang pháp lý để khuyến khích sự tham gia của các tổ chức tài chính tư nhân. Việc xây dựng cơ chế rõ ràng cho quỹ đầu tư mạo hiểm và nhà đầu tư thiên thần sẽ thu hút thêm nguồn vốn quan trọng, tạo đòn bẩy mạnh mẽ cho sự phát triển của DNNVV khởi nghiệp sáng tạo.

4.3. Giải pháp hoàn thiện pháp luật về thông tin và tư vấn pháp lý cho doanh nghiệp nhỏ và vừa

Hiện nay, nhiều DNNVV vẫn gặp khó khăn trong việc tiếp cận thông tin chính sách hỗ trợ của Nhà nước, làm giảm hiệu quả thực thi pháp luật. Hoạt động tư vấn pháp lý cũng chưa đáp ứng được nhu cầu thực tiễn do quy định về mạng lưới tư vấn viên còn cứng nhắc, mang tính hành chính. Nghị định 80/2021/NĐ-CP yêu cầu cá nhân phải

đăng ký và được công nhận chính thức để trở thành tư vấn viên, nhưng lại thiếu cơ chế rõ ràng để thu hút và lựa chọn chuyên gia chất lượng cao.

Để khắc phục tình trạng này, cần sửa đổi, bổ sung quy định về trách nhiệm của cơ quan quản lý trong việc vận hành mạng lưới tư vấn, đồng thời chủ động mời gọi và lựa chọn các chuyên gia có năng lực tham gia. Bên cạnh đó, cần tăng cường nguồn lực (nhân lực, tài chính, cơ sở vật chất) cho hoạt động hỗ trợ pháp lý, xem xét điều chỉnh định mức chi và mở rộng cơ chế huy động nguồn lực xã hội.

Dựa trên nền tảng Luật Hỗ trợ DNNVV năm 2017, việc nghiên cứu và xây dựng các quy định hỗ trợ pháp lý cần được thực hiện theo hướng liên ngành. Điều này có nghĩa là tích hợp các lĩnh vực như thuế, kế toán, pháp lý tổng quát, và quản trị doanh nghiệp vào một khuôn khổ hỗ trợ thống nhất.

Mục tiêu chính là giúp DNNVV tiếp cận các dịch vụ tư vấn một cách toàn diện và hiệu quả, đồng thời tiết kiệm chi phí. Thay vì phải tìm kiếm sự hỗ trợ riêng lẻ từ từng chuyên gia hoặc cơ quan, một hệ thống hỗ trợ pháp lý liên ngành sẽ cung cấp một giải pháp đồng bộ, giúp DNNVV giải quyết các vấn đề phức tạp một cách thuận tiện hơn.

Ngoài ra, Nhà nước cũng cần quy định rõ ràng cơ quan, đơn vị chịu trách nhiệm chính trong việc tư vấn, giải đáp thắc mắc của DNNVV khi thực hiện

pháp luật. Điều này sẽ giúp DNNVV tiếp cận thông tin nhanh chóng, hiệu quả, tạo điều kiện quan trọng cho sự phát triển của họ.

5. Kết luận

Phát triển DNNVV là định hướng chiến lược dài hạn, thể hiện cam kết của Đảng và Nhà nước Việt Nam trong việc thúc đẩy tăng trưởng kinh tế – xã hội bền vững. Trong bối cảnh hội nhập quốc tế sâu rộng và Cách mạng công nghiệp 4.0, DNNVV Việt Nam đang đối mặt với áp lực cạnh tranh gay gắt, đòi hỏi phải đổi mới, ứng dụng công nghệ để nâng cao năng suất và khả năng thích ứng thị trường.

Trước những thách thức này, vai trò hỗ trợ của Nhà nước là then chốt để tạo lập môi trường đầu tư minh bạch, ổn định, giúp DNNVV nâng cao năng lực cạnh tranh và phát triển bền vững.

Thời gian qua, hệ thống pháp luật hỗ trợ DNNVV ở Việt Nam đã từng bước được củng cố với việc ban hành Luật Hỗ trợ DNNVV 2017 cùng các nghị định, thông tư hướng dẫn và luật liên quan. Tuy nhiên, để thực hiện hiệu quả các chủ trương lớn và Nghị quyết của Chính phủ, pháp luật hỗ trợ DNNVV cần tiếp tục được hoàn thiện theo hướng đồng bộ, khả thi, bám sát thực tiễn và đảm bảo tính liên thông giữa các quy định. Việc thiết lập cơ

chế phối hợp, giám sát và thực thi hiệu quả giữa các bộ, ngành, địa phương cũng là yêu cầu cấp thiết để hiện thực hóa mục tiêu hỗ trợ DNNVV trong giai đoạn phát triển mới.

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Quốc hội (2017), *Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa số 04/2017/QH14*, ban hành ngày 12 tháng 06 năm 2017.
2. Chính phủ (2018), *Nghị định số 38/NĐ-CP quy định chi tiết đầu tư cho Doanh nghiệp nhỏ và vừa khởi nghiệp sáng tạo*, ban hành ngày 11 tháng 03 năm 2018.
3. Chính phủ (2018), *Nghị định 34/2018/NĐ-CP quy định chi tiết việc thành lập và vận hành Quỹ Bảo lãnh tín dụng*, ban hành ngày 08 tháng 03 năm 2018.
4. Chính phủ, *Nghị định số 55/2019/NĐ-CP về hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp nhỏ và vừa*, ban hành ngày 24 tháng 6 năm 2019.
5. Chính phủ, *Nghị định 45/2024/NĐ-CP đã sửa đổi, bổ sung một số điều của Nghị định số 39/2019/NĐ-CP ngày 10/05/2019 của Chính phủ về tổ chức và hoạt động của Quỹ Phát triển doanh nghiệp nhỏ và vừa*.
6. Chính phủ (2021), *Nghị định 80/2021/NĐ-CP hướng dẫn Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa*, ban hành ngày 26 tháng 08 năm 2021.
7. Bùi Bảo Tuấn (2020), *Hỗ trợ của Nhà nước đối với doanh nghiệp nhỏ và vừa ở Việt Nam*, Tạp chí Tài chính, truy cập tại: <https://tapchitaichinh.vn/tai-chinh-kinh-doanh/ho-tro-cua-nha-nuoc-doi-voi-doanh-nghiep-nho-va-vua-o-viet-nam-318069.html>, truy cập ngày 15/05/2025.
8. Mai Thị Lua (2020), *Giải pháp hỗ trợ doanh nghiệp vừa và nhỏ phát triển – Thực trạng ở Việt Nam và kinh nghiệm của một số nước*, Tạp chí Công Thương, truy cập tại <https://www.tapchicongthuong.vn/bai-viet/giai-phap-ho-tro-doanh-nghiep-vua-va-nho-phat-trien-thuc-trang-o-viet-nam-va-kinh-nghiem-cua-mot-so-nuoc-71597.htm>, truy cập ngày 17/05/2025.